

Sanja Grgić

DOŽIVLJAJ RASTOKA, NASELJA POVRH TIRKIZNIH RIJEKA

Putujete li od Zagreba prema Plitvičkim jezerima “starom” magistralnom cestom, na mjestu gdje cesta ide ivicom širokog kanjona rijeke Korane, pred vama će se odjednom stvoriti slikovito Rastoke, nadasve zanimljivo vodeničarsko naselje nastalo na slapovima dviju tirkiznih rijeka - Slunjčice i Korane. Zbog skladnosti graditeljske baštine, etnografske i povijesne vrijednosti, te prirodne ljepote, 1969. godine Rastoke su proglašene spomenikom kulture.

Rastoke – mjesto gdje Slunjčica teče na sve strane

Rastoke oduševljavaju slapovima, brzacima, otočićima, potocima, zelenilom, vegetacijom te bajkovitim kućicama za stanovanje i mlinicama. Samo ime naselja govori o tome da se ovdje rastače i prelijeva voda. Slapište Slunjčice je ovdje bogato razgranato. U više do 20 slapova Slunjčica se rastače u mnoštvo krakova, prelijeva između kuća, i mlinca, teče ispod drvenih mostića, negdje ujezerena i mirna, negdje buči i šušti, pljušti i isparava. U čistoj vodi pod malenim mostovima plivaju pastrve. Krenete li za putokazima, naići ćete najljepše slapove Veliki buk, Hrvoja ili Vilinu kosu. Na ovom mjestu se Slunjčica ulijeva kroz slapove visoke 10-ak metara u Koranu. Nekada su podno slapišta u sedrenim udubinama živjele vidre.

Rastoke često zovu i Malim Plitvicama, a kada se spustite dolje i pogledate slapove i bistrinu vode, osjetite miris i svježinu shvatit ćete da i jesu pravo predvorje našeg najpoznatijeg i najstarijeg nacionalnog parka.

Mlinice – gospodarska osnova nekadašnjih Rastoka

Od kada postoje, Rastoke su poznate po mlinicama u kojima se do nedavno mljelo žito za čitav širi kraj. Prva mlinica datira iz 17. stoljeća dok je najveći broj nastambi izgrađen u zadnjoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća. Mlinice su građene od sedrenog kamena i drveta. Ovdajšnje mlinice, koje narod zove i žličare, imale su svaka po nekoliko mlinskih kamenova za mljevenje zrna. Neke od njih imale su i tzv. koševe, primitivne perilice rublja i vune (betonsko korito

sa jakom protočnom vodom). Pažnju će vam privući i tzv. ganjci, terase iznad vode. Neke mlinice su obnovljene i u pravoj su funkciji.

Turistička oaza – Rastoke danas

Današnje su Rastoke prvenstveno zanimljiva turistička destinacija. Kad ih posjetite možete uživo vidjeti kako se u davno doba dobivalo brašno za kruh, kolače, palentu. U nekima od rastočkih ugostiteljskih objekata, a ima ih više, domaćini nude peciva i kruh ispečene od brašna mljevenog na starinski način. Posebno je poznat i zbog svog ukusa priznat beskvasni kruh napravljen od više vrsta žitarica. Naravno da će većina naručiti i porciju pastrva. Doživljaj šetnje uz šumeće slapove i brzace, poseban je. Šetnice i puteljci su uređeni i vode kroz sve zanimljive dijelove Rastoka.

Korana, poznata po visokoj temperaturi vode koja ljeti doseže oko 25°C, ugodna je za kupanje. Mnogo je ribiča koji love poznatu pastrvu iz Slunjšice. Uređene su bike staze. U donjem toku Korane, podno Rastoka rijeka je pogodna za vožnju kanua i kajaka.

Rastoke – predgrađe povijesnog Slunja

Slikovite Rastoke su dio grada Slunja. Prvi puta Slunj se spominje u 12. stoljeću. Nekada je bio feudalna utvrda koju je kralj Bela III. 1139. godine darovao knezovima krčkim, kasnijim Frankopanima. Prije otprilike 250 godina, u vrijeme vojne krajine, Slunj je bio vojno središte čitavog kraja između Une i Korane. Svjedok tog slavnog doba je stari frankopanski grad, zvan Slovin Grad. Od svijetlog kamena, uzdignut na brdu nad kanjonom Slunjšice, urušen svjedoči o prošlosti Slunja.

Ovdje ćete naići i na trag Napoleonovih pohoda i francuske vladavine Slunjom. Za vrijeme francuske vladavine podignut je drveni most preko Korane koji je i danas u funkciji i progovara o povijesti Slunja. Vidljivi su i ostaci zidina Napoleonovog magazina.

Slunj s Rastokama danas nije tek mirni i tihi gradić s lijepom prirodom već i mjesto koje nudi brojne mogućnosti rekreacije, restorančice s terasama nad Slunjšicom, domaću hranu, te smještaj.

Od kuda nam stižu lijepe rijeke Slunjšica i Korana?

Slunjšica je nastavak ponornice Ličke Jasenice, koja se gubi u podzemlju pet-

naestak kilometara jugozapadno od Slunja te izvire kao Slunjčica šest kilometara južno od Slunja. Vrelo joj je u dubokom kanjonu, kružnog je oblika, s vodom tamno tirkizne boje, i dubinom do 25 metara. Kako se vrelo nalazi pored sela Slušnica i ovo jezero mnogi zovu Slušničko jezero, a Slunjčicu nazivaju i Slušnicom. Slunjčica teče kanjonom, a na nekoliko mjesta i preko sedrenih barijera. Osim čiste vode, koja je prvi uvjet za taloženje sedrenih barijera, Slunjčica je i jako bogata i vapnencom koji je drugi uvjet za stvaranje sedrenih slapova. Kako se to odvija? Na mjestima jačeg prozračivanja vode otopljeni se vapnenac izlučuje iz vode u obliku kristalića, koji se lijepe na listiće mahovine uz pomoć “galerte” koju izlučuju alge i bakterije. Tako “osedravanjem” listića mahovina nastaje mekani i šupljikavi “kamen” koji se zove sedra ili travertin. Kroz dulje vremensko razdoblje, neprestanim taloženjem sedre, nastaju sedrene barijere. Najveća barijera Slunjčice je ona u Rastokama. U Rastokama Slunjčica se “rastače” i ulijeva u Koranu. Druga ljepotica, Korana, vijuga tridesetak kilometara do Slunja. Od kuda ona dolazi?

Mnogi kažu da je Korana “rijeka s najljepšim izvorom”. Sedrena barijera, pod kojom život započinje Korana, jedan je od najpoznatijih lokaliteta najstarijeg hrvatskog nacionalnog parka - Plitvičkih jezera.

Ispod posljednjeg plitvičkog slapa Sastavaka susreću se voda jezera Novakovića brod s vodom najvišeg slapa u Hrvatskoj, Velikog slapa – to je početak rijeke Korane. Nekada je odatle niz Koranu vodila drvena staza. Staze su odavno propale pa ovaj dio Plitvičkih jezera više nije pogodan za obilazak. Prvih nekoliko kilometara, Korana teče područjem Nacionalnog parka Plitvička jezera, dojmljivim kanjonom. Ovaj dio nacionalnog parka zbog svoje nepristupačnosti smatra se najdivljijim. Strmi kanjon ima četiri lijepa sedrena slapišta, poznatom je po špiljama i po staništu smeđeg medvjeda, simbola Plitvičkih jezera. Nizvodno, oko šest kilometara od svoga izvora, rijeka teče kroz selo Korana, koje je zadnjih godina obnovljeno; poznata je i tamošnja mlinica obitelji Špoljarić. Na svom putu prema Slunju i Rastokama, Koranu dočekuju šupljikavi vapnenci, ona tu gubi vodu, a često se u sušnim razdobljima dešava da i posve presuši. Ta voda izvire u nizvodnim vrelima i vraća se matičnoj rijeci. Korana krivuda, ponire, nestaje, ponovno se rađa i u svom punom sjaju nailazi na Rastoke, Slunjski biser.

